

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 จากเดิมที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย และโรงเรียนประถมศึกษาอีกส่วนหนึ่งที่สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ตามมาตรา 5 และ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 (ราชกิจจานุเบกษา 2523 : 22 - 27) และโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2523 (ราชกิจจานุเบกษา 2523 : 1 - 3) ได้แบ่งส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็น 15 ส่วนราชการ โดยเพิ่มสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่บริหารงานการประถมศึกษา โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน (ราชกิจจานุเบกษา 2523 : 4 - 21)

ในการบริหารงานการประถมศึกษาระดับอำเภอ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กำหนดให้มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ เป็นหน่วยงานบริหารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ จัดการประถมศึกษา

ภายในเขตอำเภอ และปฏิบัติกรอื่นตามที่กฎหมายกำหนดและตามที่คณะกรรมการ การ
 ประถมศึกษาอำเภอมอบหมาย ประกอบด้วยมาตรา 27 กำหนดให้มีหัวหน้าการประถมศึกษา
 อำเภอ มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมและดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานการประถม
 ศึกษาอำเภอและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษา
 จังหวัด (ราชกิจจานุเบกษา 2523 : 4 - 21)

ตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เป็นตำแหน่งที่มีหน้าที่บริหารงานการ
 ประถมศึกษาภายในเขตอำเภอที่รับผิดชอบ คณะกรรมการข้าราชการครู ได้กำหนดลักษณะ
 งานในตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ตามมาตราฐานการกำหนดตำแหน่งดังนี้
 "หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ มีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานการประถม
 ศึกษาในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เช่น ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย
 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา การวางแผนงานการจัดตั้ง
 และการจัดสรรงบประมาณ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคล การบริหาร
 งานวิชาการ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การนิเทศการศึกษา
 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (สวัสดิการ
 สำนักงาน ก.ค. 2528 : 138 - 139)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้ที่มีบทบาท
 อย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาภายในเขตอำเภอ ชวัญ กำลังใจ และ
 ความตั้งใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหาร
 โรงเรียนประถมศึกษา ครู อาจารย์ ย่อมจะขึ้นอยู่กับบทบาทและพฤติกรรมที่หัวหน้าการ
 ประถมศึกษาอำเภอแต่ละคนได้แสดงออกมา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525 : 1) ได้กล่าวถึง
 คุณสมบัติของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอว่า ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ดี
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี
3. เป็นนักบริหารที่ดี

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จะต้องเป็นผู้รับบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักการบริหาร รู้จักการปกครองคน และช่วยเหลือสนับสนุนดูแลโรงเรียน การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงจะดำเนินไปควมดี หน้าที่รับผิดชอบของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอพอจะสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 7 ลักษณะงาน คือ งานจัดสำนักงาน งานสารบรรณ งานเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ งานประชาสัมพันธ์ งานยานพาหนะ งานปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา 2523 งานติดต่อบริษัทประกันและงานธุรการ

2. การบริหารงานการเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย 5 ลักษณะงาน คือ งานวางแผนบุคลากร งานสรรหาบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร งานวินัยการรักษาวินัย และการพิจารณาโทษทางวินัย งานทะเบียนประวัติ

3. การบริหารงานการเงินและพัสดุ ประกอบด้วย 3 ลักษณะงาน คือ งานการเบิกจ่าย งานบัญชี งานพัสดุและการก่อสร้าง

4. การบริหารงานการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 9 ลักษณะงาน คือ งานพัฒนาการศึกษา งานการเรียนการสอน งานส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน งานนิเทศและการตรวจเยี่ยม งานสนับสนุนวิชาการ งานข้อมูลทางการศึกษา งานจัดทำแผนงบประมาณและขอตั้งงบประมาณ งานศูนย์วัสดุอุปกรณ์ และงานเลขานุการคณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 169 - 252)

จากหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอดังกล่าว ทำให้มองเห็นว่า หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจใน งานการประถมศึกษาเป็นอย่างดี นอกจากนั้นจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการทำงาน ของบุคลากรทางการศึกษาอันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคลากรดังกล่าวข้างต้น เป็นการปลูกฝังความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานในหน้าที่และร่วมกันแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปควมดี

สมชัย วุฒิปรีชา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 1 - 4) ได้กล่าวถึง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอว่า หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เป็นเสมือนแม่ทัพหน้า เป็นคนสำคัญใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ การที่จะเป็นหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าจะต้องปฏิบัติ ตามหลัก 3 ค. และ 3 ร.

หลัก 3 ค. นั้นได้แก่ ครอบตน ครอบคน ครอบงาน

ครอบตน คือ การสร้างตนให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีสติปัญญา มีสุขภาพ พลานามัยสมบูรณ์ และมีศีลธรรม

ครอบคน คือ การรู้จักรักษาน้ำใจของผู้นร่วมงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้าง ความสามัคคีในหน่วยงาน

ครอบงาน คือ การปฏิบัติงานโดยให้หลัก 3 ร. คือ

1. ริเริ่ม
2. รวดเร็ว
3. เรียบร้อย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ของ รุ่ง แก้วแดง ให้ทัศนะว่า หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่ใหญ่ ที่สุดในระดับอำเภอ ภาพพจน์ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ พฤติกรรมการบริหารของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในขณะที่หัวหน้าการ ประถมศึกษาอำเภอจะต้องทำตัวเป็นขอมไม้ ซึ่งสามารถเป็นที่พึ่งพิงของ "กบ" ได้ มิใช่ ทำตัวเป็นเหมือน "นกกกระสา" ที่คอยจับกบกิน และยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะของหัวหน้า การประถมศึกษาอำเภอที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพึงประสงค์ ดังนี้

1. มี "ธรรมะ" คือ มีคุณธรรมและจริยธรรม
2. มีความรู้ความประพฤติ และการปฏิบัติในลักษณะผู้นำทางการศึกษา ซึ่ง องค์ประกอบทั้งสามประการนี้ จะต้องมืออยู่ควบคู่กันไปโดยจะขาดลักษณะหนึ่งลักษณะใดไม่ ได้

3. มีความคิดริเริ่ม รักความก้าวหน้า คือ ต้องเป็นผู้ที่รักการอ่าน เพื่อให้มีความรู้ ความคิดที่จะปรับปรุงงานให้ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ในส่วนตัวควรเป็นผู้รักความก้าวหน้า ไม่ทอดอ้อม หนุ่ยหนึ่ง รู้ว่าส่วนใดควรเสีย สิ่งใดควรได้

4. มีความขยัน อุตุน

5. มีความสามารถในการบริหารงาน หัวหน้าการประถมศึกษาที่ที่จะต้องศึกษาและใช้ความสามารถในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6. สนใจและให้ความสำคัญกับงานทางวิชาการ ควรถือว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 9 - 15)

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ นอกจากจะจัดการประถมศึกษาในระบบแล้ว ยังจะต้องประสานงานกับศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน กรมพัฒนาชุมชน ในการจัดการศึกษานอกระบบ เช่น จัดในรูปแบบสนใจ กลุ่มอาชีพ กิจกรรมสำหรับเยาวชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนมทวน 2526 : 7) และนอกจากนั้นยังจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในอำเภอ เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) งานปฏิบัติการทางจิตวิทยา (ปจว.) งานการประสานงานกับสี่กระทรวงหลัก เพื่อพัฒนาชนบท งานโครงการของจังหวัด และงานอื่น ๆ (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสองพี่น้อง 2529 : 17) หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะต้องติดต่อใกล้ชิดกับโรงเรียนที่มีประชาชนเกื้อของด้วย ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างที่จะมองข้ามมิได้ ความสำเร็จในการจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนจำนวนมากที่ได้จากการสนับสนุนของชุมชน จึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชนทุกแห่งในเขตรับผิดชอบ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม 2529 : 7)

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จะต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะ เป็นผู้นำที่ดีพอ หมายถึง มีทักษะและความสามารถที่จะจูงใจให้ผู้อื่นทำงานกันด้วยความสามัคคี เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งยังจะต้องมีทัศนคติในการที่จะเข้าอกเข้าใจคนอื่น ต้องเข้าใจว่าคนอื่นก็มีชีวิตจิตใจ มีความต้องการ มีความรู้สึกทั้งทางที่ดีและไม่ดีต่อสิ่งที่จะมากระทบพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้อื่นแสดงออกมา เพราะฉะนั้น หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอควรจะ

เป็นผู้มีชื่อเสียงในเรื่องมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ควรมีการยอมรับ ชมเชย หรือให้รางวัลตอบแทนในเมื่อผู้ร่วมงานมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีเกิน และนอกจากนั้นต้องรู้จักนำความรู้ ความสามารถของผู้คนมาใช้ในการเกิดประโยชน์ต่อองค์กรโดยส่วนรวมให้มาก (สมาน จันทะที 2529 : 118)

จากภาระหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอคงกล่าวจะเห็นว่า นอกจากจะต้องบริหารงานการประถมศึกษาแล้ว ยังจะต้องร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นในอำเภออีกด้วย ดังนั้นการแสดงผลกิจกรรมออกมาในรูปใดย่อมจะส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานไปทั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นหัวหน้าหน่วยงานในระดับกลางของจังหวัด จะต้องสร้างความสัมพันธ์กับทั้งหัวหน้าหน่วยงานในระดับสูงของจังหวัด คือ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าหน่วยงานในระดับล่างหรือระดับปฏิบัติ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ใค้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน รวมทั้งผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนอื่น ใค้แก่ ครู อาจารย์ และรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กับทั้งจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับหัวหน้าหน่วยงานในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานระดับเดียวกัน รวมทั้งบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการประถมศึกษา เช่น ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน กรรมการศึกษา ผู้นำทางศาสนา และชุมชนรอบโรงเรียน เป็นต้น ดังนั้นลักษณะพฤติกรรมของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่แสดงออกมา ย่อมมีผลต่อการปฏิบัติงานของทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารในระดับเดียวกัน และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะต้องมีคุณสมบัติส่วนตัวและคุณสมบัติทางวิชาชีพ เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงาน ดังที่ อาษา เมฆสวรรค์ (2510 : 195) กล่าวว่า หัวหน้างานเป็นตัวหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อผลงานอื่นเป็นส่วนรวม คุณภาพและลักษณะของหัวหน้างาน จึงมีความใกล้ชิดกับคุณภาพของสถาบัน มีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธีปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอันมาก

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน ควรที่จะเป็นผู้มีคุณภาพในการตัดสินใจ การดำเนินการ การควบคุม และการติดตามประเมินผลที่ดี เพื่อ

ป้องกันกาเกิดปัญหาต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย (สมาน จันทะที 2529 : 120) ดังนั้นหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอควรจะต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ ิบัญชา แก้วเกตทอง (2523 : 78 - 99) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของบุคคลชั้นนำที่สำคัญจะต้องมี ดังนี้

1. ความรู้
2. ความกล้า
3. ความเด็ดขาด
4. ความริเริ่ม
5. ความแนบเนียน
6. ความสำนึกในความยุติธรรม
7. ความเชื่อถือได้
8. ความอดทน
9. ลักษณะท่าทางดี
10. ความกระตือรือร้น
11. ความไม่เห็นแก่ตัว
12. ความซื่อสัตย์สุจริต
13. ความรักดี
14. การตัดสินใจ

ผู้บริหารแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านบุคลิกภาพส่วนตัว และลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกมาในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการที่จะเข้าใจพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร จึงต้องพิจารณาถึงบุคลิกภาพ ความรู้สึกส่วนตัว ความต้องการส่วนตัวของผู้บริหารนั้น พฤติกรรมผู้นำย่อมมีความสำคัญในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารแต่ละคนจะมีความแตกต่าง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ คือ ค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ ความทะเยอทะยาน แรงจูงใจในการทำงาน ค่านิยม แนวโน้มของความรู้สึกนึกคิด ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาของบุคคลแต่ละคนย่อมจะมีสาเหตุเสมอ สิ่งที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแสดงออกของพฤติกรรมก็คือ ความต้องการที่จะได้รับผลตอบแทนต่อสิ่งนั้น

การที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอได้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ว่าการปฏิบัติงานนั้น ๆ จะเกิดผลสำเร็จเพียงใดหรือไม่ การแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ พฤติกรรมในค่านิยมสัมพันธ เพราะจะส่งผลให้ยูร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากในการปฏิบัติงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน การบริหารงานดังกล่าวจะสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากยูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวประกอบด้วย ยูบังคับบัญชาเหนือตน ได้แก่ ยูอำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ยูช่วยยูอำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ยูบริหารการประถมศึกษาในระดับเดียวกัน ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และยูใต้บังคับบัญชา ได้แก่ ยูอำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (สมาน จันทะที 2529 : 6 - 7) รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการประถมศึกษาของอำเภอ ได้แก่ คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ ยูปกครองนักเรียน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากความสนใจดังกล่าว ยูวิจัยต้องการศึกษาในเรื่องลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในสภาพปัจจุบันว่า มีลักษณะพฤติกรรมผู้นำในลักษณะใด อันจะเป็นตัวชี้ให้ทราบถึงทิศทางในการบริหารงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จึงเห็นว่ากรวิจัยในเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานเจ้าสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะได้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโดยส่วนรวมเพื่อจะได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาสรรหาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งและเป็นแนวทางในการพัฒนาหัวหน้าการประถมศึกษาในโอกาสต่อไป

เกตเซลส์ (Getzels) และคณะได้กล่าวถึง ทฤษฎีระบบสังคมว่าพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์เป็นผลมาจาก 2 มิติ คือ สถาบันมิติ

(Nomothetic Dimension) ประกอบด้วย สถาบัน ซึ่งกำหนดบทบาทของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งและความมุ่งหวังจากบุคคลนอกสถาบันที่มีความต้องการให้สถาบันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และบุคลามิติ (Idiographic Dimension) ประกอบด้วย

บุคคลแต่ละบุคคล ที่มีบุคลิกภาพ และความต้องการส่วนบุคคล ทั้งสองมิตินี้ย่อมได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรม ชรามนิยม และค่านิยมของสังคม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะค่านิยมบุคลลามิตินั้น ด้วยเหตุที่ตระหนักว่า บุคลิกภาพของบุคคล อันเนื่องมาจากอิทธิพลของค่านิยมของบุคคล เป็นเครื่องกำหนดในการร่วมปฏิสัมพันธ์ การยอมรับนับถือ สถานะทางสังคม การมีส่วนร่วม อำนาจ อำนาจตำแหน่ง เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งสำคัญของลักษณะพฤติกรรมผู้นำในการแสดงออก และความต้องการของบุคคล โดยจะศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้นำ ยึดหลักทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของ ชูทซ์ (Schutz) ใน 6 ลักษณะ (Wiggins 1969 : 45) ดังนี้คือ

1. การแสดงออกในการร่วมประสานสัมพันธ์
2. ความต้องการในการร่วมประสานสัมพันธ์
3. การแสดงออกในการควบคุม
4. ความต้องการในการควบคุม
5. การแสดงออกในความรักใคร่ผูกพัน
6. ความต้องการในความรักใคร่ผูกพัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอระหว่างกลุ่มที่มีอายุการดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปกับกลุ่มที่มีอายุการดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่ำกว่า 5 ปี
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอระหว่างพฤติกรรมด้านการแสดงออก กับพฤติกรรมด้านความต้องการ

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีอายุการดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปกับกลุ่มที่มีอายุการดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่ำกว่า 5 ปี แตกต่างกัน
2. ลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในพฤติกรรมด้านการแสดงออกกับพฤติกรรมด้านความตองการ แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโดยยึดหลักทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ของ ชูทซ์ (Schutz) ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรม 3 ประการ คือ การร่วมประสานสัมพันธ์ การควบคุม และความรักใคร่ผูกพัน ในแต่ละพฤติกรรมมีการแสดงใน 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมการแสดงออกและพฤติกรรมความตองการ รวมเป็นลักษณะพฤติกรรมผู้นำ 6 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในการร่วมประสานสัมพันธ์
2. ลักษณะพฤติกรรมความตองการในการร่วมประสานสัมพันธ์
3. ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในการควบคุม
4. ลักษณะพฤติกรรมความตองการในการควบคุม
5. ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในความรักใคร่ผูกพัน
6. ลักษณะพฤติกรรมความตองการในความรักใคร่ผูกพัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชา ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และให้หมายรวมถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอด้วย
2. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ให้หมายรวมถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอด้วย

3. ลักษณะพฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ อันเนื่องมาจากบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลในความสัมพันธ์ ทั้ง 6 ด้าน คือ การแสดงออกในการร่วมประชาสัมพันธ์ และความต้องการในการร่วมประสานสัมพันธ์ การแสดงออกในการควบคุม ความต้องการในการควบคุม การแสดงออกในความรักใคร่ผูกพัน และความต้องการในความรักใคร่ผูกพัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้เข้าใจลักษณะพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการสรรหาบุคคล เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษา และใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยสังเขปดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ประชากรทั้งหมดเป็นข้าราชการครู ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทั่วประเทศ จำนวน 709 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรตามตารางเลือกกลุ่มตัวอย่างของ โรเบิร์ต วี. เครจซี (Robert V. Krejcie) และ คาร์ลิน คัมเบลยู มอร์แกน (Darlye W. Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คน

การสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามรายเขตการศึกษา โดยสุ่มตัวอย่างจังหวัดในเขตการศึกษาแต่ละเขต จำนวนร้อยละ 50 ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จังหวัดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 33 จังหวัด

จากจังหวัดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีจำนวนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ รวมทั้งสิ้น 330 แห่ง นำมาสุ่มตัวอย่างสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยเทียบสัดส่วน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในจังหวัดกลุ่มตัวอย่างพบจำนวนกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 249 คน เมื่อได้จำนวนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดแล้ว สุ่มกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 249 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง มี 2 ส่วน

คือ

2.1 ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check List) สร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากตำรา และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ในส่วนนี้จะมีข้อความรวม 4 ข้อ โดยถามเรื่อง เพศ อายุ วุฒิ และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

2.2 ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใน 6 ลักษณะ คือ ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในการร่วมประสานสัมพันธ์ ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการร่วมประสานสัมพันธ์ ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในการควบคุม ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการควบคุม ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในความรักใคร่ผูกพัน ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในความรักใคร่ผูกพัน เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสอบถามลักษณะพฤติกรรมผู้นำที่เรียกว่า " FIRC - B " ของ ชูทซ์ (Wiggins 1969 : 133 - 137) และฉบับแปลเรียบเรียงโดย ฉันทนิภา คุปรัตน์ (2529 : อิศำเนา) แบบสอบถามมีข้อความรวมทั้งสิ้น 54 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 มี 16 ข้อ ตอนที่ 2 มี 24 ข้อ และตอนที่ 3 มี 14 ข้อ

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ให้ช่วยดำเนินการแจกแบบสอบถาม และขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยโดยทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยแนบซองและแสตมป์ไปให้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาการอยุ่ละ

4.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิเคราะห์โดยนำผลจากการตอบแบบสอบถามของแต่ละฉบับเป็นรายชื่อไปตรวจกับตารางคำตอบ ให้คะแนนเป็นรายชื่อ โดยแยกเป็น 6 ลักษณะพฤติกรรม โดยให้คะแนนในข้อที่ตอบถูกข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดไม่ใ้คะแนน แล้วนำคะแนนของแต่ละฉบับมารวมคะแนนในแต่ละลักษณะพฤติกรรม หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำคะแนนมาเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที (t - test)

5. ลำดับชั้นในการนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท พร้อมทั้งบรรณานุกรมและภาคผนวกดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง การบริหารงาน การประถมศึกษาอำเภอ บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ลักษณะพฤติกรรมผู้นำ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำ ทฤษฎีพื้นฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ โดยกล่าวถึง
วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม แสดงรายชื่อหนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการวิจัย
ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือนำเสนอแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้
ในการวิจัย และอื่น ๆ ที่จำเป็น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย